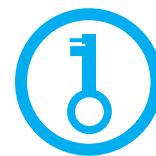

Verbetertraject Maatregelen op Maat

In dit overzicht presenteert Zorg voor Beter de belangrijkste resultaten van 2 rondes van het Verbetertraject Maatregelen op Maat. Ruim 50 pilotteams uit 35 zorginstellingen uit de verpleeg- en verzorgingshuissector en de verstandelijk gehandicaptensector deden mee. Vilans, kenniscentrum langdurende zorg, begeleidde dit traject met experts uit beide sectoren.

Introductie op het thema

Het thema vrijheidsbeperking staat in de langdurende zorg al enige tijd in de belangstelling. In 2007 startte de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) de campagne 'Zorg voor Vrijheid' om het terugdringen van vrijheidsbeperkende maatregelen een extra impuls te geven. Doel van de campagne was het ontwikkelen van best practices, alternatieven voor vrijheidsbeperking en het verfijnen en implementeren van kwaliteitscriteria te bevorderen. Vilans voerde in opdracht van Zorg voor Beter en in het verlengde van de IGZ campagne, het verbetertraject Maatregelen op Maat uit.

Doelen

Het hoofddoel van het verbetertraject was het voorkomen of verminderen van het aantal vrijheidsbeperkende maatregelen en het toepassen van minder ingrijpende maatregelen of alternatieven. Deze doelstelling werd vertaald naar de volgende subdoelen:

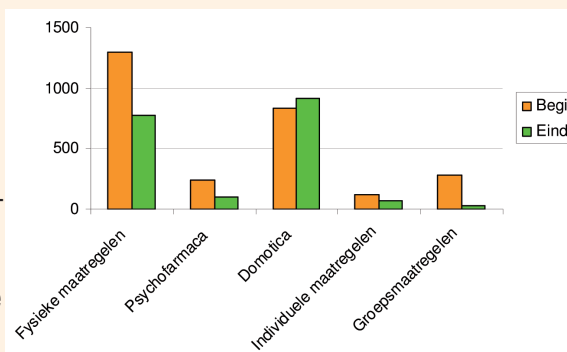
- het totaal aan vrijheidsbeperkende maatregelen dat niet aan de kwaliteitscriteria voldoet is afgenomen. Deze criteria zijn;
 - de situatie is geanalyseerd;
 - de maatregel is vastgesteld na overleg met cliënt, omgeving, specifieke deskundigen en relevante disciplines;
 - er is aantoonbaar gezocht naar alternatieven;
 - de maatregelen voldoen aan de criteria van proportionaliteit, subsidiariteit en effectiviteit;
 - er zijn acties ondernomen om herhaling te voorkomen;
 - de maatregel is binnen 3 maanden geëvalueerd. Zware maatregelen of maatregelen bij kinderen worden sneller geëvalueerd;
 - er is een rapportage en verantwoording vastgelegd in het zorg- en ondersteuningsplan;
- er is een actueel beleid en protocol/handreiking vrijheidsbeperkende maatregelen met daarin aandacht voor een preventief beleid;
- medewerkers zijn zich bewust van hun verantwoordelijkheden met betrekking tot vrijheidsbeperkende maatregelen.

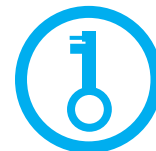
Resultaten

Het aantal vrijheidsbeperkende maatregelen daalde van 2.300 naar 1.600. Dat is ruim 30%. Ook zien we een verschuiving van zware maatregelen naar minder zware maatregelen. Het gebruik van domotica steeg als enige maatregel. Denk daarbij aan belmatjes, bewegingssensoren of een detectiechip in de schoen. Domotica is een veel lichtere en cliëntvriendelijke vorm van vrijheidsbeperking in vergelijking tot een onrustband of bedhek.

Grafiek: 0- en eindmeting verschillende vrijheidsbeperkende maatregelen voor ronde 1 en 2

Het aantal fysieke maatregelen daalde flink. Fysieke maatregelen, waaronder de onrustband, behoren tot de zwaarste maatregelen. In het verbetertraject werd het volgende principe gehanteerd: hoe verder van de cliënt af, hoe beter. Maatregelen die een ernstige inbreuk doen op de vrijheid

van cliënten zijn: onrustbanden, een blad over de stoel, een rolstoel op de rem en het fixeren van armen of benen of het gebruiken van een verpleegdeken. Binnen het verbetertraject werden deze zware maatregelen als eerste aangepakt.

Hoe zijn de resultaten bereikt?

Deze resultaten zijn bereikt door:

- werken aan bewustwording bij medewerkers;
- organiseren van veel multidisciplinair overleg (MDO) op cliëntniveau;
- verbeteracties op afdelingsniveau.

Na de eerste fase van meten en analyseren wisten deelnemers waar ze aan moesten werken.

In het verbetertraject werd gewerkt aan bewustwording door bijvoorbeeld met het team casusbesprekingen te organiseren, oefeningen uit werkboeken te doen, met elkaar in gesprek te gaan over stellingen die over attitude gaan en een visie ontwikkelen. Ook de geeltjesmeting (een toegankelijke en eenvoudige meetmethode die inzicht geeft in hoe vaak cliënten in hun vrijheid worden aangetast) leverde een belangrijke bijdrage aan de bewustwording bij medewerkers.

In het MDO werden per cliënt analyses en afbouwplannen gemaakt. Hierin is gekeken naar het levensverhaal van cliënten, waarom de cliënt in zijn/haar vrijheid wordt beperkt, of de reden daarvoor nog aanwezig is en welke alternatieven voorhanden zijn. Vervolgens zijn veel vrijheidsbeperkingen stapsgewijs afgebouwd en de effecten geëvalueerd.

Verbeteracties op afdelingsniveau gaan over scholing, het bespreken van huisregels, het werken aan een afdelingsvisie, het ontwikkelen van protocollen enz.

Geleerde lessen

- Bewustwordingsoefeningen hebben het meeste effect op de reductie van maatregelen. Hiermee kwam het gesprek op gang onder medewerkers over hoe zij tegen vrijheidsbeperking aankijken. Deze nieuwe inzichten zorgden voor het kritisch bespreken van het eigen handelen en de voorgenomen vrijheidsbeperkingen.
- Kleinschalig verbeteren zorgt ervoor dat verbeteracties overzichtelijk zijn voor de teams. En het maakt de successen zichtbaar. Teams zijn trots op wat zij bereikt hebben.
- Met name in de ouderenzorg kon het gebruik van onrustbanden op korte termijn fors worden teruggebracht. Veel onrustbanden worden routinematig toegepast. Niemand weet meer waarom de band is ingesteld en wat het risico is om dit niet meer te doen. Een alternatief blijkt vaak niet nodig.
- Ondersteuning vanuit het management en het faciliteren van de projectleider en het verbeterteam door het management is cruciaal voor het slagen van het verbetertraject.
- Het samenvoegen van twee sectoren in één verbetertraject (verstandelijk gehandicaptenzorg en verpleeghuiszorg) levert een verfrissende werking. Beide sectoren leren van elkaars eigenheid.

Vervolg

Behoeftte aan ondersteuning bij het verantwoorde afbouwen van vrijheidsbeperkende maatregelen blijft. Ondanks de drie rondes van Maatregelen op maat en twee rondes van Ban de band. De ervaringen en instrumenten uit Maatregelen op maat zijn verder uitgewerkt en meegenomen in het vervolgtraject Ban de band. Binnen dit traject ontwikkelt Vilans een doe-het-zelf-pakket waarmee organisaties zelfstandig aan de slag kunnen met het afbouwen van onrustbanden en vergelijkbare maatregelen. Op de kennisbank van Zorg voor Beter zijn de instrumenten gratis beschikbaar.

Meer informatie

Voor meer informatie over het Verbetertraject Maatregelen op Maat en de resultaten kunt u terecht bij de projectleider, Marjolein van Vliet van Vilans, e-mail m.vanvliet@vilans.nl.

Voor deelname aan Ban de Band neemt u contact op met Judith Oosterom via j.oosterom@vilans.nl